

MEDEDELINGEN VAN DE FRYSKE FERIENING FOAR FJILDBIOLOGY

De Fryske Feriening foar Fjildbiology is een vereniging voor en door u. Als bestuur willen we proberen onze mededelingen richting Twirrelezers voortaan wat vollediger en consequenter te doen. Daarbij hebben we wel de hulp nodig van FFF-ers. Houd als FFF-werkgroepen en -leden regelmatig contact met uw ferbâncoördinator in het bestuur en schrijf eens een stukje tekst over een onderzoek, project of excursie waar u of uw werkgroep mee bezig is.

Fryske Feriening foar Fjildbiology

Een steeds weer terugkomend aandachtspunt waarmee het FFF-bestuur geconfronteerd wordt, betreft hoe, wanneer en wat de FFF moet doen op het moment dat gemeenten, waterschappen en projectontwikkelaars met plannen komen die van invloed zijn op natuur, milieu en/of landschap. Primair geldt dat we geen actievoerende beschermingsvereniging zijn. De kerntaak van de FFF is het objectief, systematisch en zo volledig mogelijk verzamelen van veldbiologische gegevens. Met deze gegevens kan vervolgens natuurlijk best ook iets gedaan worden, in de zin van voorlichting, informatie of inspraak. Op dit moment heeft het bestuur contact met mevrouw mr. R.C.M. Kamsma, juriste bij Boonstra Rademakers en bestuurslid van de Friese Milieu Federatie. Op de eerstvolgende bestuursvergadering zullen we met haar bespreken wat de mogelijkheden zijn elkaar te helpen bij dergelijke juridische procedures.

Tot slot: de algemene ledenvergadering 2004 van de FFF is gepland op vrijdagavond 12 maart 2004, vanaf 19:45 uur in Café Wouters te Leeuwarden (zie agenda achter in deze Twirre). Leden ontvangen begin volgend jaar een uitnodiging met de vergaderstukken, maar noteert u deze datum nu alvast in uw agenda.

Sietske Rintjema, voorzitter FFF

VERSLAG LEDENEXCURSIE FFF ALDE FEANEN

Bij het vaststellen van de datum had niemand kunnen vermoeden dat het op 18 oktober 2003 zulk mooi weer zou zijn. Een strak blauwe lucht met enkel condensstrepen van vliegtuigen maakte het tot uitstekend excursieweer. Het aantal aanmeldingen leek in eerste instantie tegen te vallen, maar een berichtje via de elektronische tamtam deed wonderen en we moesten zelfs een aantal mensen teleurstellen, omdat er niet meer mensen meekonden op de Blaustirns.

Na een inleidend woordje van onze voorzitter Sietske Rintjema gingen we onder leiding van Albert Wester van It Fryske Gea op pad. De wandeltocht voerde ons door de 'Fjirtich Mêd', een stukje Alde Feanen waar de verveningsgeschiedenis mooi te zien is. Hooilandjes, afgewisseld met open water, rietland en moerasbos zorgden voor een compacte weergave van de Alde Feanen. Wester haalde zijn favoriete Romein er bij, die ooit verhaald heeft over de leefwijze van de mensen in onze regio's in vroeger tijd. Hij schreef over een nietig volk dat leefde op zelf opgeworpen hoogtes en zich warmde tegen de gure noordenwind door het in brand steken van de aarde.

Hoewel er 's middags nog twee Zeearenden waren gezien, hadden wij niet eens het voorrecht om bijvoorbeeld een Visarend te aanschouwen. Gelukkig was er nog genoeg ander leuks te zien, zoals een afgevlagen exemplaar van de Steenrode heidelibel, uitwerpselen van een Steen- of Boommarter, vossenstront, reeënkeutels, een Dwergmuis, een dode Waterspitsmuis, een aantal Wintertalingen, een Sperwer, een Vos en zelfs nog een Klapekster.

Na de wandelexcursie verliet Albert Wester het gezelschap en moesten we op eigen kracht verder. Toen iedereen gearriveerd was op de Blaustirns voor de vaartocht, werden de trossen losgegooid en werd iedereen voorzien van soep en broodjes. De melk en karnemelk ontbraken niet en zo kon iedereen weer even op krachten komen na de twee uur durende wandeltocht. Vrijwillig excursieleider Piet Vellema heette iedereen van harte welkom op de Blaustirns en stelde zichzelf en de schipper aan de mensen voor. De vaartocht ging via de 'Neare Saiter' naar de Saiterpetten alwaar enkele Tafeleenden zich lieten bekijken door de nog tafelende mensen. In de 'Sietske Maeikesleat' was vanaf het panorama-dek van de Blaustirns een prachtig uitzicht te aanschouwen over het kleinschalige petgatenlandschap tussen het 'Isaakswiid' en de 'Holstmar' in.

De westelijke horizon kleurde inmiddels al aardig oranje en maakte er samen met de herfstkleuren en de stilte een prachtig plaatje van. Nadat we de 'Sânemar' overgestoken waren en via de 'Folkertsleat' en het 'Djippe Gat' aangekomen waren bij de

Aalscholverkolonie, troffen we daar Albert Wester weer die bezig was met het tellen van het aantal slapende vogels in het kader van de FFF-slaapplaatstellingen van Aalscholwers. Na een aantal humoristische interacties lieten we Albert weer achter bij zijn kroost. De meeste mensen hadden het intussen koud gekregen (de zon tipte al haast de horizon) en gingen naar binnen. Een klein groepje 'die-hards' bleef achter en stond te genieten van al het knusse dat de 'Rânsleat' te bieden heeft. Nog bloeiend Watermunt en weer bloeiende Dotterbloem werden met veel genoegen aanschouwd en toen we enkele minuten later het kanaal overstaken om Earnewâld weer binnen te varen zakte de zon in de Folkertsleat. Een passende afsluiting van een geslaagde ledenexcursie. Het aantal waarnemingen had misschien iets hoger gemogen, maar het was heel gezellig en dat is ook belangrijk.

De Fryske Feriening foar Fjildbiology deed overigens goede zaken, want een vijftal niet-leden die mee waren met de excursie werden lid.

FFF-ers spotten Klapekster

foto: Sietske Rintjema

Michel Krol, secretaris FFF

SLAAPPLAATSTELLINGEN VAN AALSCHOLVERS MET SUCCES UITGEVOERD

De werkgroep FFF-Slaapplaatsentelgroep Fryslân heeft in september, oktober en november met succes slaaplaatstellingen van Aalscholvers uitgevoerd op het vasteland van Fryslân. Na een inventarisatie van bekende slaapplaatsen zijn leden van de werkgroep tevens op zoek gegaan naar nog onbekende slaapplaatsen. Dit heeft erin geresulteerd dat in o.a. de volgende gebieden tellingen zijn uitgevoerd: De Leijen, Alde Feanen, Sneekermeer, Witte en Zwarte Brekken, Langweerderwielen, Idzegaasterpoel, Slotermeer, Tjeukemeer, De Deelen, Easterskar, Brandemeer, Rottige Meenthe en langs de gehele Friese IJsselmeerkust. Momenteel worden de verzamelde gegevens verwerkt tot een artikel dat in een volgende Twirre te lezen zal zijn.

BMP-CURSUS MOERASVOGELS LEVERT VEEL NIEUWE INVENTARISATIEGEBIEDEN OP

In het afgelopen voorjaar organiseerde de FFF i.s.m. SOVON Vogelonderzoek Nederland de BMP-cursus 'Moerasvogels'. Hiermee werden cursisten geschoold in het inventariseren van broedvogels in vaste steekproefgebieden (proefvlakken) in moerassen. In het landelijke Broedvogel Monitoring Project (BMP) zijn relatief weinig proefvlakken in het noordelijke moerasdistrict opgenomen. Daarmee is de regio ondervertegenwoordigd en dat terwijl de Noord-Nederlandse moerasgebieden van Noordwest-Overijssel en Fryslân zowel nationaal als internationaal van grote betekenis zijn.

De FFF verzorgde de praktijklessen (i.s.m. SOVON) en won cursisten onder haar leden. SOVON verzorgde alle theorielessen en droeg zorg voor de algehele coördinatie van de cursus. De zes praktijklessen vonden plaats langs de Friese IJsselmeerkust en in verschillende Friese laagveenmoerassen. De zes theorielessen werden alle gegeven in Hotel Goerres te Akkrum. Aan de cursus namen 22 cursisten deel, waarvan 18 een diploma haalden. Daarvan gaan 17 volgend jaar aan de slag met het inventariseren van broedvogels in moerasgebieden. In totaal zijn door de gediplomeerde cursisten 20 nieuwe BMP-proefvlakken aangemeld bij SOVON, plus nog eens 4 die vorig jaar reeds aangemeld waren. Deze nieuwe proefvlakken liggen deels in het Zuidwest-Friese merengebied en in laagveenmoerassen als de Rottige Meenthe en de Alde Feanen. Al met al is de cursus daarmee een groot succes. Niet alleen zorgen de cursisten de komende jaren voor het monitoren van broedvogels in 24 proefvlakken in Friese moerasgebieden, verschillende cursisten zijn inmiddels ook al aan de slag gegaan met andere telprojecten, zoals de maandelijkse tellingen van watervogels in Nederland en/of de verschillende slaaplaatstellingen (ganzen, Aalscholvers) in Fryslân.

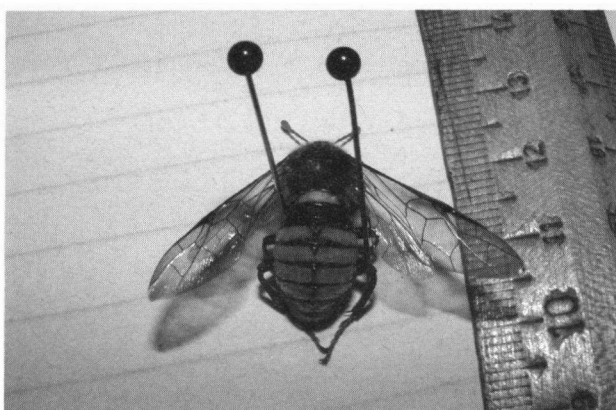
NAJAARSBIJENKOMST SOVON/FFF TREKT RECORDAANTAL BEZOEKERS

Op donderdag 13 november jl. organiseerden SOVON-Fryslân en de FFF traditiegetrouw een Najaarsbijeenkomst voor de vogelaars in Fryslân. De avond stond in het teken van een lezing van Peter van Geneijgen en Jan van Dijk over Slechtvalken in Nederland. Op de avond kwamen maar liefst zo'n 110 belangstellenden af, een recordaantal. Voorafgaande aan de lezing lieten Siep van der Veen (FFF), Romke Kleefstra (SOVON/FFF) en Meinte Engelman (provincie) aandacht uitgaan naar de verschillende telprojecten. Vrijwilliger Jauko Dijkstra werd door SOVON in het zonnetje gezet voor alle gegevensverzameling in de Alde Feanen waarvoor Jauko de afgelopen vijf jaar zorg voor heeft gedragen. Hans de Waard (provincie) lichtte de aanwezigen in over het nieuwe ganzenbeleid in Nederland (verjaging en afschot), hetgeen tot de nodige discussie en verontwaardiging leidde.

Romke Kleefstra

Ferbân foar oare bisten**FREMDE BISTEN IN FRYSLÂN IN 2003****BRUINVISSEN LANGS DE FRIESE KUST**

De Bruinvis *Phocoena phocoena* is een kleine walvisachtige die vooral voorkomt in kustwateren. De lengte bedraagt maximaal twee meter en het gewicht ligt rond de 70 kilo. Deze dolfijn wordt de laatste jaren weer wat meer waargenomen langs de Nederlandse kust. In de jaren '70 en '80 werden ze maar zelden gezien. Er wordt geschat dat 3-10% van de wereldpopulatie bruinvissen jaarlijks sterft in visnetten. In Groenland wordt dit zeezoogdier nog steeds bejaagd en gegeten. Bruinvissen worden in Nederland maar zelden levend waargenomen. De meeste waarnemingen betreffen aangespoelde dode dieren. In Fryslân worden de meeste dieren gevonden aan de Noordzezijde van de Waddeneilanden. Omdat waarnemingen van de Bruinvis zelden systematisch worden verzameld is het lastig een goed overzicht te verkrijgen van het aantal dieren langs onze kust. In 2003 vonden Sjoerd en Arnold Tulp drie dode Bruinvissen op het Noordzeestrand van Ameland. Verder vond Sjoerd Tulp eind oktober een aangespoelde Bruinvis bij Breezand. Opmerkelijk is de melding van twee levende Bruinvissen die in de zomerperiode van 2002 ongeveer 10 dagen verbleven in de haven van Kornwerderstrand (Waddenzeezijde). Als u ook waarnemingen heeft van de Bruinvis langs onze Friese kust, dan kunt u deze doorgeven aan It Ferban foar Oare Bisten.

Knopsriet-bladwesp (geconserveerd)

foto: Jan de Jong

Kolibrievlinder

foto: Wolter van Dijk

VOGELRINGERS OPGELET: EEN ZEER BIJZONDERE NETVANGST

Willem Kok en Jan de Jong uit Joure troffen tijdens het vangen en ringen van vogels een wel heel bijzondere en onverwachte gast aan. Op 29 mei vonden zij in het SBB-terrein de Marswâl te Rohel in één van hun netten een zeer grote en vreemde wesp. De wesp knaagde verwoed aan de mazen in het net en werd vervolgens voorzichtig uit het net geknipt. Beide heren hadden nog nooit eerder een dergelijke wesp gezien en stuurden het beest ter determinatie naar Leiden. Het bleek om de zeldzame Knopsriet-bladwesp *Cimbex connatus* te gaan (zie foto). Waarschijnlijk is dit de eerste vondst in Fryslân! Arjen Stroo, medewerker van EIS te Leiden, meldde bovendien dat deze wesp al jaren niet meer in Nederland was aangetroffen. Dus alle vogelringers opgelet! Wie weet kunt u in uw netten, behalve leuke zangvogeltjes, ook nog wel eens nieuwe insectensoort aantreffen.

OPMERKELIJK VLINDERJAAR

De mooie warme zomer van 2003 was zeer gunstig voor veel dagvlindersoorten. Vanwege de aanhoudend zuidelijke stromingen werden veel zeldzame en bijzondere vlinders waargenomen. Zo werden in Fryslân Koninginnenpages, Rouwman-tels en Keizermantels gezien. Ook waren er dit jaar opvallend veel Distelvlinders en andere trekvlinders zoals Oranje en Gele luzernevlinders in onze provincie aanwezig. En er werd een dode Kleine ijsvogelvlinder in een roeiboot in de Lindevallei gevonden. Dit jaar was ook een topjaar voor de Eikenpage, normaliter alleen in kleine aantallen aanwezig, maar in juni werden bijvoorbeeld op de Catspoele (Oldebekoop) tientallen exemplaren waargenomen. Ook de Kleine vuurvlinder was dit jaar algemener dan ooit.

KLEURIGE KIKKERS

In juni werd in de kantoortvijver van It Fryske Gea te Oltterterp een aantal knalblauwe kikkers gezien. Het gaat hier waarschijnlijk om groene kikkers met een pigmentafwijking. Henk Jager ontdekte ook een blauwe kikker in de Ychtenerfeanpolder. Sietske Rintjema en Klaas Jager zagen een vrijwel gele Groene kikker op de Delleboersterheide. Kikkers met afwijkende kleuren worden de laatste jaren steeds vaker uit Nederland gemeld. Wat de precieze oorzaak hiervan is laat zich raden. Eenieder die dergelijke afwijkende kikkers heeft gezien in Fryslân kan de waarnemingen doorsturen naar onderstaand adres.

MEDEDELINGEN VAN FFF-LIBELLENWERKGROEP 'DE HYNSTEBITER'

In het voorjaar van 2003 werd de FFF-libellenwerkgroep nieuw leven ingeblazen. Tijdens een bijeenkomst van de Fryske Akademy in november 2002 werd de scepter officieel overgedragen door Marten Zijlstra aan ondergetekende, die voortaan verantwoordelijk zal zijn voor de coördinatie. De werkgroep is in een nieuw jasje gestoken en gaat voortaan verder onder de naam 'De Hynstebiter'. Dit is de officiële Friese naam voor de Bruine glazenmaker *Aeshna grandis*, één van de grootste en meer algemene glazenmakers in Fryslân. Maar de naam hynstebiter wordt ook algemeen gebruikt voor alle grote libellen.

Doelen van de werkgroep zijn:

- Het stimuleren, enthousiasmeren en initiëren van libellenonderzoek in Fryslân.
- De verspreiding van libellen in Fryslân in kaart brengen.
- Coördinatie van inventarisaties en monitoring van libellen.
- Kennisoverdracht d.m.v. publicaties & rapporten, excursies, cursussen en lezingen.
- Het geven van beheeradviezen ter bescherming van bedreigde en kwetsbare soorten.
- Het samenstellen van een Atlas van de Friese libellen.
- Het doen van ecologisch onderzoek naar libellen in Fryslân.

Libellencursus 2003

In mei is er een libellencursus gegeven in twee delen. Op 7 en 21 mei werd het theoretische gedeelte gegeven dat bestond uit een algemene inleiding in de levenswijze der libellen. Daarnaast werd ingegaan op determinatie, voorkomen, gedrag en ecologische eisen van de juffers (Zygoptera) en echte libellen (Anisoptera). Alle in Fryslân voorkomende libellen passeerden de revue. De cursus werd gegeven aan de hand van een powerpointpresentatie met prachtig fotomateriaal vormgegeven door Dico de Klein. De belangstelling was boven verwachting groot. Bijna 50 deelnemers namen deel aan de cursus. Beide avonden werden zeer positief ontvangen en veel van de deelnemers begonnen dit seizoen enthousiast naar libellen te kijken.

Het tweede deel van de cursus bestond uit vier libellenexcursies zodat men in de praktijk kennis kon maken met de groep. Op de excursies werd nader ingegaan op determinatie en gebiedskeuze van libellen. Ook deze excursies werden goed bezocht en als nuttig ervaren. Op veler verzoek wordt overwogen om de cursus in 2004 in iets aangepaste vorm te herhalen.

Excursie libellenwerkgroep

foto: Dico de Klein

Activiteiten 2003

Naast de cursus hebben tal van andere activiteiten plaatsgevonden. Zo is gestart met het 'Project Weidebeekjuffer' in samenwerking met waterschap Sevenwolden (zie het Friese libellennieuws elders in deze Twirre). Er zijn gerichte zoekacties georganiseerd naar een aantal zeldzaamheden zoals de Donkere waterjuffer, Noordse glazenmaker, Bandheidlibel en Plasrombout. Voor het eerst zijn er Noordse winterjuffers gemerkt in Fryslân. Met dit zogenaamde mark/recapture-onderzoek kunnen veel nieuwe inzichten verkregen worden in de ecologie van een soort.

Publicaties/rapporten

Het libellenwaarnemingsoverzicht van 2003 kunt u vinden in deze Twirre. Ep van Hijum heeft een rapport geschreven over de libellen van de Wyldemerk en It Swin. Momenteel wordt nog gewerkt aan een overzicht van libellen in terreinen van IFG en SBB en aan een voorlopige atlas van libellen van Fryslân (i.s.m. EIS en De Vlinderstichting).

Plannen voor 2004

It Fryske Gea gaat soortgericht onderzoek doen naar de Gevlekte glanslibel en de Noordse winterjuffer in de Lendevallei. Ook gebieden onder beheer van SBB zullen geïnventariseerd worden op het voorkomen van libellen. In samenwerking met Natuurmonumenten en de libellenwerkgroep Drenthe zal getracht worden de populaties van de Noordse glazenmaker in het Fochteloërveen systematisch in kaart te brengen.

Nieuwsbrief

Nog dit jaar zal er een nieuwsbrief verschijnen van de werkgroep. Ep van Hijum werd bereid gevonden de redactie hiervan op zich te nemen. Via de nieuwsbrief zullen alle libellenliefhebbers in Fryslân voortaan op de hoogte gehouden worden van de activiteiten van de werkgroep. Ook zal er ruimte zijn voor de bespreking van moeilijk te onderscheiden soorten, bijzondere waarnemingen, verslagen van inventarisaties, leuke sites op internet, boekbesprekingen, nieuwe publicaties etc.

NIEUWS VAN HET PLANTEFERBÂN 2003

De diverse werkgroepen van het Planteferbân van de FFF verzamelden in 2003 weer veel gegevens over de verspreiding van onze wilde flora. Op 31 oktober jl. kwamen de medewerkers en andere belangstellenden in Hotel Goerres te Akkrum, bijeen om de 'buit' te bespreken. De opkomst was dermate goed, dat de zaal bijna te klein was. De bijeenkomst leverde een totaal van 220 streeplijsten op, waarvan meer dan de helft uit zogenaamde 'witte hokken'. Dit zijn km-hokken waarvan in Leiden geen gegevens bekend zijn, meestal cultuurhokken met weinig diversiteit. Verder werden er 85 Rode-lijstformulieren ingeleverd. Het geheel leverde tevens een scala aan min of meer bijzondere soorten op.

De werkgroep Drachten e.o. noteerde dit jaar o.a. Fluweelblad *Abutilon theophrasti* in een berm bij Drachten, Heemst *Althaea officinalis* op een ruderaal plekje in Leeuwarden, waar eveneens de Donzige klit *Arctium tomentosum* werd waargenomen. Deze laatste soort is in het rivierengebied en Groningen een niet zeldzame verschijning, maar elders wordt de soort zelden waargenomen. Er zijn aanwijzingen, dat de windrichting wel eens een handje lijkt te helpen. In Oost-Europa is de Donzige klit zeer algemeen. Op de Afsluitdijk werd Wilde oot, ook wel Wilde haver *Avena fatua* gevonden, evenals Scherpe fijnstraal *Erigeron acer* en de niet algemene Boksdooorn *Lycium barbatum*. Bij Harlingen werd de Blauwe zeedistel *Eryngium maritimum* genoteerd, in Leeuwarden de Schijnraket *Erucastrum gallicum* en bij Wier de Nachtkoekoeksbloem *Silene noctiflora*, een soort die evenwel al heel lang bekend is van onze noordelijke kleistreek. Uit Leeuwarden werd verder melding gemaakt van Smalle rolklaver *Lotus glaber*, Tongvaren *Asplenium scolopendrium* en Muurleeuwebek *Cymbalaria muralis*.

De werkgroep Reduzum maakte melding van een sloot vol Groot blaasjeskruid *Utricularia vulgaris* bij de Veenhoop en van Muurganzenvoet *Chenopodium murale* bij Lutjewierum. Deze laatste soort lijkt zich de afgelopen jaren duidelijk uit te breiden in Fryslân. Was de soort voorheen al langer bekend van de Waddeneilanden, de laatste tijd komen er steeds meer waarnemingen van de vaste wal.

Door de werkgroep Workum werd bij Rijs in Gaasterland een maïsveld aangetroffen dat vol stond met Glad vingergas *Digitaria ischaemum*. Bij Witmarsum werd de Gladde ereprijs *Veronica polita* genoteerd. Een merkwaardige vondst betreft Wilde marjolein *Origanum vulgare* langs de spoorlijn bij Oudega (W.). De standplaats oogde heel natuurlijk. De soort werd in 2003 ook in Leeuwarden waargenomen, op kademuren. Mogelijk breidt deze soort haar verspreidingsgebied noordwaarts uit als gevolg van de warme zomers van de laatste jaren. Bij Rijs werd ook de Vlottende bies *Eleogiton fluitans* genoteerd en op de Makkumer Zuidwaard de Rode ogentroot *Odontitis vernus*. Klapper was evenwel de vondst van Slijkgroen *Limosella aquatica* op de Bocht fan Molkwar. De soort staat hier samen met o.a. Waterpostelein *Lythrum portula*. Slijkgroen was wel al lang van Ameland bekend en stond mogelijk vroeger ook op Vlieland en Terschelling.

De werkgroep Gorredijk deed melding van de Grote waternavel *Hydrocotyle ranunculoides*, een exotische soort die zich recent in ons land heeft gevestigd vanuit de aquariumwereld. In Oranjewoud werd het niet alledaagse Groot heksenkruid *Circaea lutetiana* gevonden. De soort staat niet vermeld in de Flora fan Fryslân van D.T.E. van der Ploeg (1977). Bij de Linde ter hoogte van Noordwolde werd een sloot vol Watergras *Catabrosa aquatica* gevonden.

De werkgroep Sneek meldde de Zeegroene zegge *Carex flacca* ten westen van Sexbierum. Deze soort, die algemeen is op de Waddeneilanden en in het Lauwersmeergebied, is verder op de vaste wal niet algemeen. Uit het urbane district van Leeuwarden werden verder genoemd: Tongvaren *Asplenium scolopendrium*, Wilde Marjolein *Origanum vulgare*, Muurleeuwenbek *Cymbalaria muralis*, zeer veel Muurvaren *Asplenium ruta-muraria*, Wolfskers *Atropa bella-donna*, Watersla *Pistia stratiotes* - eveneens een nieuwkomer vanuit de aquariumwereld, Groot heksenkruid *Circaea lutetiana* en Bleekgele droogbloem *Gnaphalium luteo-album*. De vondst van Wolfskers is bijzonder te noemen. Deze uiterst giftige soort moet men eerder zoeken in bosranden van Zuid-Limburg. Het lijkt er op, dat nogal wat soorten noordwaarts oprukken door de warme zomers van de laatste tijd. Ten zuiden van Sneek, in de Geeuwplolder, werd de Engelse alant *Inula britannica* bewonderd. De soort is bekend van het Friese merengebied, maar zeldzaam. Ook van Schiermonnikoog en Terschelling is de soort bekend. In Wolvega werd 'zomaar' een exemplaar van de Breedbladige wespenorchis *Epipactis helleborine* gevonden in een gemeentepantssoentje. Al is dit over geheel Nederland bekeken de meest algemene orchidee, dit geldt zeker niet voor Fryslân, waar de soort alleen op de Waddeneilanden niet zeldzaam is. Op de vaste wal is de soort recent bekend van Lemmer, Drachten - ook in plantsoenen - en nu dus van Wolvega. De soort staat wel in onze directe nabijheid: Kuinderbos en bij Havelte. Mogelijk komt de zaadaanvoer van deze kernen.

Hoewel nog niet alles binnen is en verwerkt, kan toch al geconstateerd worden dat er in 2003 weer naar hartelust gestreept is. Belangstellenden voor de flora en vegetatie in Fryslân kunnen alvast de startavond van 2004 in hun agenda noteren op vrijdag 26 maart, 19:30 uur, in Hotel Goerres te Akkrum.

Jacob Koopman & Harry Waltje, districtscoördinatoren FLORON in Fryslân
p/a G.B. Kooijstraat 16, 8376 HK Ossenzijl
tel.: 0561-477844